

УДК 338.984

ФІНАНСОВЕ ПЛАНУВАННЯ В УМОВАХ НЕВИЗНАЧЕНОСТІ

*Єрмоленко О.А., к.е.н., доцент,
Григоренко К. О. магістр (УкрДУЗТ)*

Фінансово-господарська діяльність підприємства в сучасних умовах завжди буде пов'язана з тим або іншим ступенем ризику. І для того, щоб компанія змогла не тільки вижити на ринку, але й закріпити свої позиції, а також отримати максимальний прибуток, менеджер повинен вміти планувати фінансові показники діяльності компанії, щоб своєчасно виявляти і оцінювати ризики для прийняття ефективних рішень щодо їх мінімізації. Саме цим питанням присвячена дана стаття.

Ключові слова: *фінансове планування; невизначеність; аналіз чутливості; сценарний аналіз.*

ФІНАНСОВОЕ ПЛАНИРОВАНИЕ В УСЛОВИЯХ НЕОПРЕДЕЛЕННОСТИ

*Ермоленко А.А., к.э.н., доцент
Григоренко К.А. магистр (УкрГУЖТ)*

Финансово-хозяйственная деятельность предприятия в современных условиях всегда будет сопряжена с той или иной степенью риска. И для того, чтобы компания смогла не только выжить на рынке, но и закрепить свои позиции, а также получить максимальную прибыль, менеджер должен уметь планировать финансовые показатели деятельности компании, чтобы своевременно выявлять и оценивать риски для принятия эффективных решений по их минимизации. Именно об этом и пойдет речь в данной статье.

Ключевые слова: *финансовое планирование; неопределенность; анализ чувствительности; сценарный анализ.*

FINANCIAL PLANNING IN THE CONDITIONS OF UNCERTAINTY

*Yermolenko A.A, Ph.D., associate professor,
Grigorenko K.A. Master Degree. (USURT)*

Financial and economic activities of the company in the present conditions will always be paired with a certain degree of risk. And to ensure that the company was able to not only survive in the market, but also to consolidate their positions, as well as to maximize profits, the manager must be able to plan the financial performance of the company to timely identify and assess the risks to make effective decisions on their minimization. The article is the issue of organization of financial planning at the enterprise in conditions of uncertainty. For economic activity in the face of uncertainty, the simplest and most commonly used method is the flexibility of the financial plan. The problem is that the above methods are significantly impair the predictability of the company in the long term. Financial planning is one of the alternative financial instruments used by enterprises to establish financial activities and increasing their profitability and solvency as one of the most important indicators of strong financial condition of the entity. This is what will be discussed in this article.

Keywords: *financial planning; uncertainty; sensitivity analysis; scenario analysis.*

Постановка проблеми та її зв'язки з науковими чи практичними завданнями

Перехід від директивного до індикативного планування, що здійснювався в Україні наприкінці ХХ ст., потребував реформування фінансового планування. Водночас відсутність у цей період належного методологічного, методичного й організаційного забезпечення фінансового планування діяльності підприємств, що враховувало б умови їх функціонування у конкурентному середовищі, призвела до відмови від планування і запровадження оперативного управління фінансами.

Але в сучасних умовах господарювання, коли до жорстоких ринкових механізмів, додалися ще і політичні ризики обійтися без втрат неможливо.

Кожного фінансового менеджера, поважаючого не тільки себе, але і результати своєї праці, цікавить питання, як при здійсненні фінансової операції уникнути втрат або хоча б максимально їх скоротити. Фінансові показники залежать від взаємин бізнесу з зовнішнім середовищем. Тому потрібно допускати можливість їх змін (заздалегідь невідомих) в ту чи іншу

сторону.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, на які спирається автор з посиланням на джерела;

Окремі методологічні, методичні й організаційні аспекти фінансового планування досліджуються українськими вченими І. Андрущенко, Т. Ставерською [7], О. Білою [3], О. Терещенком, Д. Стащук, Д. Савчук [8], та ін., а також зарубіжними дослідниками, такими як Р. Акофф [1], І. Ансофф [2], Р. Брейлі, С. Майерс [4], І. Брігхем [5] та ін.

Виділення невирішених частин загальної проблеми, котрим присвячується стаття

Фінансово-господарська діяльність підприємства в конкурентному середовищі завжди буде пов'язана з тим або іншим ступенем ризику. І для того, щоб компанія змогла не тільки вижити на ринку, але й закріпити свої позиції, а також отримати максимальний прибуток, менеджер повинен вміти планувати фінансові показники діяльності компанії, щоб своєчасно виявляти і оцінювати ризики для прийняття ефективних рішень щодо їх мінімізації. Але в роботах вищезазначених авторів мало уваги приділяється ризикам фінансового планування в умовах невизначеності.

Формування цілей статті

Потреба у цілісній концепції фінансового планування спонукає до дослідження проблем і перспектив розвитку даної економічної категорії з позиції розвитку національної фінансової системи під впливом світової економіки в умовах, коли відпадає можливість довгострокового фінансового планування, а саме в умовах невизначеності.

Метою дослідження є вивчення питання організації фінансового планування на підприємстві в умовах невизначеності. Завданням є дослідження методів поведінки підприємства під час проведення фінансового планування та визначення шляхи вдосконалення процесу фінансового планування в умовах невизначеності.

Виклад основного матеріалу дослідження

Для здійснення господарської діяльності в умовах невизначеності, найбільш простим і найчастіше використовуваним є спосіб забезпечення гнучкості фінансового плану, сутність якого полягає в наступному:

- використання у разі потреби короткострокового позикового фінансування: банківських кредитів для покриття фінансової потреби або, якщо можливо, нарощування кредиторської заборгованості;

- підтримці запасу короткострокових фінансових вкладень: ліквідних, а головне, «майже безризикових» цінних паперів, що приносять дохід (хоча й мінімальний) і конвертованих в гроші практично в будь-який момент.

Але проблема полягає в тому, що представлені вище способи значно погіршують прогнозованість розвитку підприємства в довгостроковій перспективі.

Більш послідовний підхід до забезпечення гнучкості фінансового планування пов'язаний, на нашу думку, з проведенням аналізу з умовною назвою «Що, якщо ...», під яким розуміють дослідження запасу стійкості плану до невідомих заздалегідь обставинам, здатних вплинути на його реалізацію.

Аналіз «Що, якщо ...» разом з плануванням вписується в концепцію стратегічного менеджменту, що передбачає багатосценарний характер планування в умовах високої мінливості зовнішнього середовища підприємства.

Найбільш відомими методами із стратегічного менеджменту є аналіз чутливості і сценарний аналіз. Обидва ці методи передбачають виділення екзогенних факторів невизначеності, а саме економічних змінних, що є зовнішніми стосовно економічних параметрів підприємства. Найчастіше такими змінними виступають ціни на сировину, платоспроможний попит населення, рівень процентних ставок, ціни на продукцію і суміжні товари та ін. Вплив цих факторів на показники фінансового плану враховується в рамках цих методів по-різному.

Аналіз чутливості як метод призначений для дослідження приватних залежностей планових показників від кожного з факторів невизначеності за умови, що інші фактори мають очікувані значення. За допомогою цього методу зручно вивчати поведінку таких показників, як доходи, витрати і прибуток підприємства, а також пов'язані з ними грошові потоки, коли мова йде про абсолютні значення еластичності фінансових планів.

Щодо сценарного аналізу, то у його рамках плануються кілька варіантів розвитку підприємства в майбутньому періоді за трьома сценаріями: песимістичним, найбільш ймовірним і оптимістичним. У багатьох випадках метод сценарного аналізу є більш підходящим методом аналізу «Що, якщо ...». Наприклад, фінансовий план з такими показниками, як доходи, витрати бізнесу, його дебіторська заборгованість і деякі інші, вважається найбільш вірогідною перспективою підприємства. Два інших варіанти плану повинні описувати найгірший і найкращий сценарії його розвитку.

Зазвичай для цього найгірший сценарій будується в припущенні, що весь набір екзогенних факторів невизначеності спрямований проти підприємства, що досліджується. Наприклад, обсяг продажів не досяг запланованого рівня, витрати перевищили очікування, оплата покупцями відвантаженої продукції затягнулася, впровадження системи управління запасами не вдалося провести у

встановлений термін тощо. У найкращий сценарій фінансові показники закладаються з розрахунку, що основні зовнішні фактори працюють на користь підприємства.

Сенс такого трьосценарного планування полягає в тому, щоб окреслити межі можливих коливань фінансових показників і передбачити наявність буферної зони, що дозволяє забезпечити гнучкість плану при коливаннях фінансових показників в цих межах.

Без побудови екстремальних варіантів плану (песимістичного і оптимістичного сценаріїв), залишається неясним, яким запасом міцності він повинен володіти і яка повинна бути ємність буферної зони, що дозволяє забезпечити цей запас. Якщо запас міцності недостатній, існує загроза того, що план не вдасться реалізувати.

З іншого боку, надмірний запас міцності (заввичай він буває пов'язаний з підвищенням ліквідності та фінансової стійкості підприємства) завжди означає неоптимальність фінансового управління. Він призводить до зайвих витрат: це можуть бути як прямі витрати, так і витрати втрачених альтернативних можливостей використання капіталу. Таким чином, аналіз ризику в ході довгострокового фінансового планування стає необхідним елементом оптимізації плану.

Ще кращих результатів можна досягти, забезпечуючи «наступальну гнучкість» плану. Під цим мається на увазі активний стиль менеджменту підприємства, що передбачає швидке реагування на зміни, які відбуваються в його зовнішньому середовищі. Наприклад, фірма може не підлаштовуватися під зміни ринкової кон'юнктури, а створювати собі ринок сама.

У такому випадку метод простого сценарного аналізу модифікується в більш досконалу процедуру аналізу древа рішень, що дозволяє вибирати сценарії фінансового розвитку залежно від поведінки факторів невизначеності. Необхідність такого активного стилю планування зростає разом з тимчасовим горизонтом, в межах якого прогнозується фінансовий розвиток підприємства.

Висновки даного дослідження і перспективи подальших робіт у цьому напрямку.

Підсумовуючи наше дослідження, можна стверджувати, що на сьогодні фінансове планування є одним із альтернативних фінансових інструментів, яке використовується підприємствами для налагодження фінансової діяльності та підвищення

власної рентабельності та платоспроможності як одних із найбільш важливих показників міцного фінансового стану суб'єкта господарювання.

Приділяючи більше уваги фінансовому плануванню, можна досягти зміцнення фінансової стабільності підприємства за умови виконання прогнозованих бюджетом обсягів операційної та інвестиційної діяльності на засадах фінансової стійкості, створення передумов для отримання чистого прибутку, достатнього для самоокупності та самофінансування підприємства.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

- 1 Акофф, Р. Л. Идеализированное проектирование. Как предотвратить завтрашний кризис сегодня. Создание будущего организации [Текст] / Р. Л. Акофф [и др.]; пер. Ф. П. Тарасенко. - Д. : Баланс Бизнес Букс, 2007. - 320 с.
- 2 Ансофф, И. Новая корпоративная стратегия [Текст] / И. Ансофф ; пер.с англ. С. Жильцов ; при содействии Э. Д. Макдоннелл. - С.Пб. : Питер, 1999. - 416 с.
- 3 Біла О.Г. Фінансове планування і прогнозування [Текст] : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / О. Г. Біла. - Л. : Компакт-ЛВ, 2005. - 312 с.
- 4 Брейли, Р. Принципы корпоративных финансов [Текст] : учебник для студ. экон. спец. вузов / Р. Брейли, С. Майерс. - М. : Олимп-Бизнес : Тройка-Диалог, 1997. - 1120 с.
- 5 Брігхем, Є. Ф., Основи фінансового менеджменту [Текст] : пер.з англ. / Є. Ф. Брігхем ; Державний національний ун-т ім. Т.Г.Шевченка. Кафедра фінансів, грошового обігу та кредиту. - К. : ВАЗАКО : Молодь, 1997. - 1000 с.
- 6 Кравченко, О.О. Сценарне фінансове планування і прогнозування на залізничному транспорті: теорія і практика [Текст] : монографія / О. О. Кравченко ; Держ. екон.-технол. ун-т трансп. - К. : ДЕТУТ, 2013. - 299 с. :
- 7 Ставерська, Т.О. Фінансове планування та прогнозування в підприємствах і фінансових установах [Текст] : навч. посіб. / Ставерська Т. О., Андрющенко І. С. ; Харків. держ. ун-т харчування і торгівлі. - Харків : Іванченко І. С. [вид.], 2013. - 146 с.
8. Терещенко О.О. Сучасний стан і перспективи розвитку фінансового контролінгу / О.О. Терещенко, Д.М. Стащук, Д.Г. Савчук // Фінанси України. – 2011. – № 2. – С 117-126

*Рецензент д.е.н., професор УкрДУЗТ Кірдіна О.Г.
Експерт редакційної колегії к.е.н., доцент УкрДУЗТ Уткіна Ю.М.*